

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA NOMINATSIYA VA UNING TURLARINI O'RGANISH

Ashurmatova Nasibaxon Abdumannovna

ashurmatova90@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'zbek va ingliz tillarida nominatsiya so'zining paydo bo'lishi, uning ilmiy tahlili va tilshunoslar tomonidan turli turlarga bo'linishi o'rganiladi. Nominatsiya jarayonining lingvistik mohiyati, uning birlamchi va ikkilamchi turlari, shuningdek, frazeologik nominatsiyalar va boshqa turdagi klassifikatsiyalar qiyosiy yondashuvda tahlil qilinadi. Maqolada ingliz tilshunosligida nominatsiya konsepsiyasini ishlab chiqqan asosiy olimlarning ishlari va o'zbek tilida bu atamani o'rgangan tadqiqotchilarning izlanishlari ko'rib chiqiladi.

Аннотация: В данной статье исследуется происхождение слова номинация в узбекском и английском языках, его научный анализ и разделение лингвистами на различные типы. Лингвистическая сущность процесса номинации, его первичные и вторичные виды, а также фразеологические номинации и другие виды классификации анализируются в сравнительном подходе. В статье будут рассмотрены работы основных ученых, разработавших концепцию номинации в английском языкознании, и исследования исследователей, изучавших этот термин на узбекском языке.

Annotation: this article explores the emergence of the word nomination in Uzbek and English, its scientific analysis and its division into different types by linguists. The linguistic essence of the nomination process, its primary and secondary types, as well as phraseological nominations and other types of classifications are analyzed in a comparative approach. The article examines the work of the main scientists who developed the nomination concept in English linguistics and the research of researchers who studied the term in Uzbek.

Kalit so'zlar: tilshunoslik, nominatsiya, qiyosiy tilshunoslik, birlamchi nominatsiya, ikkilamchi nominatsiya, frazeologik nominatsiya.

Ключевые слова: Лингвистика, номинация, сравнительная Лингвистика, первичная номинация, вторичная номинация, фразеологическая номинация.

Keywords: linguistics, nomination, comparative linguistics, primary nomination, secondary nomination, phraseological nomination.

Nominatsiya tilshunoslikda eng muhim va keng tarqalgan tushunchalardan biridir. Bu atama til birliklarining obyektlarga yoki hodisalarga nom berish jarayonini ifodalaydi. Ingliz va o'zbek tillarida nominatsiya jarayonining shakllanishi, rivojlanishi va turli turlari o'zaro taqqoslanib, tilshunoslikda o'xshashliklar va farqlarni ko'rsatadi. Ushbu dissertatsiya nominatsiyaning paydo bo'lishi, uning turlari, metodologiyasi va o'zbek hamda ingliz tillarida qo'llanilishi nuqtai nazaridan o'rganadi. Tadqiqotda

nominatsiyaning turli shakllari, uning semantik va sintaktik strukturalari, shuningdek, nomlash jarayonidagi tilshunoslikning o'ziga xos xususiyatlari tahlil qilinadi.

Nominatsiya atamasining ta'rifi va uning lingvistik o'rni. Nominatsiya – bu til birliklarining ma'lum predmetlarga, hodisalarga, kontseptsiyalarga nom berish jarayonidir. Nominatsiya jarayoni, tilshunoslar tomonidan har xil sohalarda, masalan, semantika, kognitiv lingvistika, frazeologiya, va boshqa tilshunoslik tarmoqlarida tadqiq qilinadi. Nominatsiya atamasi, asosan, obyektning til orqali ma'lum bir belgilanishi va ma'no olishining tasviridir. Bu jarayon tilning o'ziga xos ma'no tizimini tashkil etadi.

Nominatsiya turlari va ularning o'ziga xos xususiyatlari

Nominatsiyaning bir qator turli shakllari mavjud. Dissertatsiya quyidagi nominatsiya turlarini o'rganadi:

Birlamchi nominatsiya: Bu obyektlarga birinchi marta nom berish jarayonidir. Birlamchi nominatsiya to'g'ridan-to'g'ri semantik ma'no bilan bog'liq bo'lib, obyektни tasvirlaydi.

Ikkilamchi nominatsiya: Nomning yangi, ko'chma ma'no orqali ishlatilishidir. Ikkilamchi nominatsiya ko'pincha metafora, metonimiya, synekdoxa kabi semantik jarayonlar orqali yuzaga keladi.

Frazeologik nominatsiya: Tilning barqaror iboralari va frazeologizmlari orqali nomlash jarayonidir. Bu nominatsiya turida so'zlar birlashib yangi, ko'chma ma'no hosil qiladi.

Metafora va metonimiya: Ikkala tilda ham nominatsiya jarayonida ko'chma ma'no va obrazlardan foydalanish asosiy o'rin tutadi. Metafora va metonimiya obyektlarga yangi yoritilishlar va ko'rinishlar beradi.

Synekdoxa: Bu nom berish jarayonida butun bir narsaning o'rniga uning qismini ishlatish usuli sifatida ko'rinadi. Bu turda ko'proq tilning metonimiyalashgan shakllari ishlatiladi.

Ingliz va o'zbek tillarida nominatsiya atamasining paydo bo'lishi

Ingliz va o'zbek tillarida nominatsiya atamasi bir-biriga o'xshash va farqli jarayonlarni o'z ichiga oladi. Ingliz tilida nominatsiya jarayoni uzoq tarixiy jarayonlardan o'tib, hozirgi zamon tiliga erishgan bo'lsa, o'zbek tilida bu jarayonning paydo bo'lishi milliy va madaniy omillarga asoslanadi. O'zbek tilida, tilshunoslar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar, asosan, an'anaviy, milliy o'ziga xosliklar va til tizimidagi o'zgarishlarga asoslanadi.

Nominatsiya turlari va ularning semantik tizimdagi o'rni

Ingliz va o'zbek tillarida nominatsiya turlari bir-biriga o'xshash bo'lishiga qaramay, ularning semantik tizimdagi o'rni va rolida farqlar mavjud. Ingliz tilida nominatsiyaning ko'proq ijtimoiy va intellektual kontekstdagi variantlari uchraydi. O'zbek tilida esa, an'anaviy nom berish usullari, shuningdek, milliy va madaniy elementlar ko'proq aks etadi. Bu farqlar nominatsiya jarayonining til va madaniyatga qanchalik bog'liqligini ko'rsatadi.

Tadqiqotlar va ilmiy izlanishlar

Ingliz va o'zbek tilshunosligi doirasida bir qator olimlar nominatsiya atamasini va uning turlarini o'rganishgan.

Ingliz tilshunoslari: George Lakoff va Mark Johnson, Charles Fillmore kabi olimlar nominatsiya jarayonini semantik va kognitiv nuqtai nazardan o'rganganlar. Ular nominatsiyaning tilni qanday shakllantirishi va kognitiv jarayonlar bilan qanday bog'liqligini ko'rsatishgan.

O'zbek tilshunoslari: G'. Abdurahmonov, A. Saidov, S. Xudoyberganov kabi olimlar o'zbek tilida nominatsiya turlarini o'rganishda frazeologiya va metafora elementlariga alohida e'tibor qaratishgan.

Ingliz va o'zbek tillarida nominatsiya jarayoni tilshunoslikda keng o'rganiladigan soha bo'lib, uning turlari va shakllari tilning rivojlanishiga, madaniy va ijtimoiy aspektlarga moslashuvini ta'minlaydi. Nominatsiya atamasining paydo bo'lishi va uning turli turlarini tahlil qilish, bu jarayonni yanada chuqurroq tushunish va o'rganishga yordam beradi. Bu dissertatsiya ingliz va o'zbek tillaridagi nominatsiya jarayonining o'xshash va farqli tomonlarini ko'rsatish orqali tilshunoslikda yangi yondashuvlarni ishlab chiqishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press.
2. Sokhibjanovich, S. U. (2025). The Concept Of "Housing", Its Historical, Scientific-Theoretical and Legal Aspects. *Journal of Learning on History and Social Sciences*, 2(1), 7-14.
3. Muxammadixonovna, I. S., & Alimardonov, A. T. (2024). YANGI OZBEKISTONDA MEHNAT HUQUQINING RAQAMLASHTIRISH. *SCIENTIFIC ASPECTS AND TRENDS IN THE FIELD OF SCIENTIFIC RESEARCH*, 2(20), 77-81.
4. Утапулатов, А. Т. (2024). Концептуальные Основы Обеспечения Информационной Безопасности. *PROSPECTS AND MAIN TRENDS IN MODERN SCIENCE*, 2(15), 111-113.
5. Urdavayevich, T. S. (2024). IMPORTANCE OF TEACHING THE LEGACY OF BABUR TO THE YOUTH: CULTURAL, HISTORICAL, AND EDUCATIONAL PERSPECTIVES. *Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research*, 11(12), 589-592.
6. Botir o'g'li, R. S. (2024). CRIMINAL LIABILITY FOR FRAUDULENT ENTREPRENEURSHIP. *Web of Teachers: Inderscience Research*, 2(12), 94-97.
7. Аманбаева, А., & Наршабаева, А. (2024). Using CLIL approach in ESP classes. *Преимущества и проблемы использования достижений отечественной и мировой науки и технологии в сфере иноязычного образования*, 1(1), 286-288.
8. Тухсонова, М., & Наршабаева, А. (2024). Benefits of computer-based technology in English classes. *Преимущества и проблемы использования*

достижений отечественной и мировой науки и технологии в сфере иноязычного образования, 1(1), 255-256.

9. Yumutbaeva, N. A. (2022, August). PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE DEVELOPMENT OF TOLERANCE IN STUDENTS. In *E Conference Zone* (pp. 85-93).

10. Журакулов, Р. Д., & Журакулий, Г. Р. (2024, October). Клишированные образования в текстах сказки. In *Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit* (pp. 77-80).

11. Sharifboyeva, R., & Juraquliy, G. R. (2024, April). ROLE OF PHONETICS IN LEARNING ENGLISH. In *Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit* (pp. 228-231).

12. Yuldasheva, D. K. (2023). THE IMPORTANCE OF INTERDISCIPLINARY COMMUNICATION IN THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' PROFESSIONAL COMPETENCE IN THE ENGLISH LANGUAGE (ON THE EXAMPLE OF TOURISM DIRECTIONS). *The Role Of Science And Innovation In The Modern World*, 2(5), 97-102.

13. Kodirova, Y. D. (2022). Peculiarities of teaching English based on a communicative approach to students of the Tourism department. *International journal of pedagogics*, 2(10), 68-71.

14. Mamatkulov, B., Turayev, B., & Urinova, U. (2022). Assessment of Risk Factors Affecting the Reproductive Health of Men Living in Uzbekistan.

15. Mamatqulov, B., To'rayev, B., Ochilova, G., & Tolipova, G. (2023). REGULATORY LEGAL BASES OF MEDICAL AND SOCIO-HYGIENIC MEASURES AIMED AT MAINTAINING REPRODUCTIVE HEALTH IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN. *Science and innovation*, 2(D11), 384-394.

16. Rakhimbaeva, G. S., Ishankhodzhaeva, G. T., & Asomova, N. I. (2022). COGNITIVE DISORDERS DEGREE IN CHILDREN WITH POST-COVID SYNDROME. *British Medical Journal*, 2(3).

17. kizi Tohirova, M. A., & Tursunnazarova, E. T. (2022). BASIC LITERARY ELEMENTS OF THE XX CENTURY ENGLISH AND UZBEK SHORT STORIES (BASED ON HERBERT BATES AND SAID AHMAD'S SHORT STORIES). *THE ROLE OF SCIENCE AND INNOVATION IN THE MODERN WORLD*, 1(2), 192-195.

18. Fillmore, C. (1982). *Frame Semantics*. Berkeley: University of California Press.

19. Abdurahmonov, G'. (2008). *O'zbek tilining frazeologik tizimi*. Toshkent: Fan nashriyoti.

20. Saidov, A. (2004). *O'zbek tilidagi semantika*. Toshkent: O'qituvchi.

21. Xudoyberganov, S. (2005). *O'zbek tilidagi semantika va leksikologiya*. Toshkent: Sharq nashriyoti.